

„Žádná společnost netrvá věčně“

„Naše společná expedice s českými vědci se bude v Súdánu zabývat adaptací společnosti na klimatickou změnu,“ říká **Dorian Fuller**, přední světový archeolog.

MARTIN RYCHLÍK

PRAHA Objasnili počátky pravěkého pěstování a domestikace rýže v Asii, věnuje se též šíření zemědělství v Indii, na Předním východě a v severní Africe. Pracuje coby expert na dávné rostliny – je tedy archeobotanikem. Profesor Dorian Fuller z britské University College London (UCL) nyní prohloubí své vztahy s českými vědci.

„Už před časem jsme zahájili spolupráci s českými archeology v Súdánu. Naše plánovaná česko-britská expedice do lokality Šakadúd se bude speciálně zabývat adaptací pravěkých společností na klimatickou změnu a přechodem lovecko-sběračských populací k zemědělství v sahelu. Expedice začne příští rok, ovšem velmi záleží na politické situaci v Súdánu,“ řekl LN profesor Fuller.

Jak LN psaly, manželé Lenka (z Českého egyptologického ústavu FF UK) a Ladislav (z pražského Archeologického ústavu Akademie věd) Varadzinovi rozkrývají dějiny málo prozkoumané části horkého světa. A horkého i v jiném smyslu, poněvadž nadějně výzkumy nyní komplikuje nestabilní situace v Súdánu, kde po převratu umíraly desítky lidí.

Súdán – a historickou oblast Núbie – Fuller už dobře zná. Pracuje tam od roku 1997. „Je to oblast, kde byl domestikován čirok, nejdůležitější obilnina Afriky a pátá nejdůležitější obilnina světa. Díky tomu můžeme pochopit,

Vzhůru do terénu. Česko-britská expedice se má příští rok vypravit na súdánskou lokalitu Šakadúd (na snímku) i s Dorianem Q. Fullerem. FOTO ARUP, ČEGÚ FF UK

kdy a jak tady začal být pěstován. Sahel je také zajímavá přechodná oblast do subsaharského pásu,“ uvedl vědec amerického původu působící přes 25 let v Londýně.

Za archeologii vědecktější

S Varadzinovými se seznámil prostřednictvím Jaromíra Beneše z Jihočeské univerzity. Fullera dlouhodobě zajímá, jak a kde lidé pěstovali plodiny, jak se tím měnilo životní prostředí a klima a jaký význam to mělo na vývoj kultur. Vědec je známý ohromným záberem zahrnujícím hlavně Asii a Afriku za posledních deset tisíc let.

„Archeologie nám ukazuje, že žádná civilizace netrvá věčně. Společnosti se musejí umět klimatickým změnám přizpůsobit, zmír-

nit jejich dopady; můžeme se z minulých případů poučit,“ řekl Fuller, jenž spolupracuje i s klimatologem. Archeology dnes už totiž zajímá také eventuelní vliv pravěkých populací a jejich obživy na uvolňování skleníkových plynů.

„Je patrný posun k většímu propojení archeologie s moderními metodami: studuje se dávná DNA, stabilní izotopy... Ale stále k tomu potřebujete běžnou archeologii, jež zkoumá hmotné památky v terénu a následně v laboratořích,“ uvedl muž s nebyvalým zápiskem v odborných databázích. Jakožto společenskovední badatel má totiž podíl na 150 článkách, jež byly citovány sedmtisíckrát, což dává tzv. Hirschův index vlivu o extrémně vysoké cifře 47!

Co by poradil ostatním? „Důležité jsou spolupráce. Spolupracuji hodně s lidmi z různých oborů, s genetiky či botaniky. Mezioborové týmy pak mají větší záběr, je to více citováno,“ řekl. Ze svých nejvlivnějších prací jmenuje výzkum domestikace rýže v jihovýchodní Asii, domestikace čiroku ve východním Súdánu, obchodu v Indickém oceánu nebo pravěkých přechodných ekonomik, jež byly publikovány v časopisech *Science*, *Nature*, *PNAS* či v archeologické špičce *Antiquity*.

Během dekad v terénu navštívil Maroko, Turecko, Irák, Indii, Šrí Lanku, Pákistán, Thajsko, Čínu, Myanmar i Etiopii. „Všude to bylo jiné. Šlo o menší i velké projekty, pracovali jsme s lidmi mno-

ha kultur,“ říká. Byl někdy v přímém ohrožení? „Ne. Byl jsem v řadě neklidných oblastí, například v Kurdistánu během nástupu Islámského státu (ISIS), kdy se za kopci začal obléhat Mosul, ale měl jsem štěstí,“ řekl s úsměvem.

Ke studiu na Yale University a v Cambridge jej přivedl zájem o lidskou minulost – a to v delší časové řadě. „Archeologie je mostem mezi přírodními a společenskými vědami, využívá jejich metod,“ dodává. Jeho ústav na UCL má 70 vědců. Obor se při studiu nedělí jako u nás, na klasickou a pravěkou archeologii či egyptologii, ale učí tým metodologickým základům a pak až specializacím.

Fuller získal v roce 2013 i nejprestižnější grant Evropské vý-

Dorian Fuller (46)

- Přední světový archeobotanik, rodák ze San Franciska v USA.
- Zabývá se domestikací rostlin (rýže, čirok, proso aj.) a kulturním významem kulinářství.
- Od roku 2000 učí na britské University College London (UCL), od roku 2012 jako stálý profesor.
- Vystudoval antropologii na Yale (1995) a archeobotaniku v Cambridge (1997, 2000 - Ph.D.).
- Získal pokročilý ERC grant na výzkum vzniku zemědělství.
- Je spoluautorem asi 150 vědeckých článků se zhruba sedmi tisícovkami citací.

zkumné rady (ERC). „Je to skvělý program. Přinesl výsledky v rozsahu, jakého by jinak bylo obtížné či až nemožné dosáhnout. Chystám další, ale technicky zůstává po brexitu otázkou, jak to bude... Je v tom zmatek,“ říká Fuller.

Na práci s Čechy se těší. „České výzkumy v Abúsíru jsou dobře známé, přibýly však i projekty v dalších zemích včetně Súdánu,“ řekl. Českou stranu zajímá jeho multidisciplinární přístup a znalost dávných plodin. „Myslím, že naše společné výzkumy mohou zásadně změnit perspektivu, jak se dnes díváme na pravěké dějiny člověka v oblasti severní Afriky v době nejvýznamnější klimatické změny za posledních deset tisíc let,“ uvedl Varadzin.

Cizím za třídění neplatíme

Středočeské Milovice vyhrály u Ústavního soudu spor s ministerstvem vnitra. Dál tak mohou odměny za třídění odpadu vyplácet pouze svým obyvatelům.

MICHAL BERNÁTH

Milovice Motivovat občany ke třídění odpadu se rozhodly Milovice na Nymbursku. Za správně rozříděné pytle s papírem a PET lahve-mi město vrátilo jednou ročně svým obyvatelům peníze. Plně se jim tak mohl vrátit jejich poplatek za svoz komunálního odpadu. Jenže tuto možnost přisoudili jen těm, kdo mají v Milovicích trvalý pobyt. Takto nastavené podmínky se nelíbily ministerstvu vnitra.

„Takové rozdílné zacházení s určitou skupinou obyvatel na úkor jiné skupiny je diskriminační, a tedy v rozporu s článkem 1 Listiny základních práv a svobod,“ vyslechli si Milovičtí od ministerstva v srpnu 2017. Jenže zastupitelstvo města konstatovalo, že se s výkladem nezotožňuje a na znění vyhlášky trvá.

Mezi městem a ministerstvem vedeným šéfem ČSSD Janem Hamáčkem se rozhořel spor, který skončil až u Ústavního soudu. Ten posoudil vyhlášku města prostřednictvím čtyř kroků: pravomoc vyhláškou vydat, případně překročení vlastní působnosti, zneužití působnosti a také posouzení „rozumnosti“. Ústavní soudci se opřeli mimo jiné o judikaturu Soudního dvora EU, který umožnil lidem rozlišovat podle trvalého pobytu či bydliště, což je ostatně princip uplatňovaný třeba u parkovacích zón, v nichž mají přednostní právo parkovat obyvatelé z okolních ulic. Ve všech

čtyřech bodech se soud jednohlasně usnesl, že Milovice byly v právu. „Ústavní soud vzal v úvahu i tu skutečnost, že finanční odměna poskytovaná osobám s trvalým pobytem není poskytována bez „protiplnění“. Je spojena s plněním povinností, která má úzkou vazbu na ochranu životního prostředí a výchovu k ní,“ konstatují ve svém závěru soudci.

Zaplatit poplatek třídění Milovičtí si vymysleli důmyslný projekt: do systému pytlového sběru se mohl přihlásit kdokoliv, ale jen ten, kdo má v obci trvalý pobyt, mohl za třídění papíru a PET lahví zároveň od města požadovat odměnu. Proces fungoval jednoduše: po registraci byl každému přidělen unikátní QR kód, dle kterého bylo při svozu odpadu jasné, kdo kolik vyřídil. Za kilogram papíru se producentovi odpadu připsala koruna, za kilogram PET lahví dvě. Jednou za rok obec s obyvateli „zúčtovala“ a vyplatila jim odměny, nejvýše 600 korun. Tuto částku totiž obyvatelé Milovic platí ročně za svoz komunálního odpadu. Pokud by tedy poctivě třídili, mohlo by jim město svázat odpad vlastně zadarmo.

„V různých podobách běží systém už od roku 2014, teď je v něm přihlášeno asi 300 občanů, kteří pravidelně třídí. Zachytil tedy lidi, kteří mají o životní prostředí zájem,“ řekla LN místostarostka dvanačtisícového města Ludmila Šimková.

Spokojenost s verdiktem soudu nakonec vyjádřilo i ministerstvo. Dle něj se v tomto tématu dlouho vedly spory. Jedněm to připadalo diskriminační, jiným logické. „Nález Ústavního soudu tedy tyto debaty vyřešil,“ řekla LN mluvčí úřadu Jana Malá.

„Čunkova“ nemocnice nevznikne, hejtman zuří

Zlín Zastupitelé Zlínského kraje včera neschválili investiční záměr pro stavbu nové krajské nemocnice ve Zlíně-Malenovicích za osm miliard korun. Koalice byla rozdělená, pro stavbu nemocnice bylo jen 21 zastupitelů z 41 přítomných, proti jich bylo osm, 12 se zdrželo. Koalici tvoří lidovci, hnutí ANO a STAN a ODS, v pětačtyřicetčlenném zastupitelstvu má 29 křesel. Pro schválení musela být nadpoloviční většina všech zvolených zastupitelů. V opozici jsou ČSSD, KSCM, Svobodní a Soukromníci a SPD.

Hejtman Jiří Čunek (KDU-ČSL), jenž stavbu nemocnice podporuje, uvedl, že je z výsledku překvapený. Postup koaličních partnerů označil za podraz. Koalice se podle něj dohodla, že bude hlasovat pro výstavbu. Zastupitel a krajský předseda ANO Pavel Pustějovský to však odmítl.

Stavba nemocnice by podle hejtmana trvala šest let a stála osm miliard korun. Postupná rekonstrukce a dostavba areálu stávající Krajské nemocnice T. Bati (KNTB) by prý přišla na deset miliard a trvala 12 let.

Čunek včera nedokázal říct, zda projekt nové nemocnice bude

opětovně navrhovat. „Projekt nekončí, to je vzkaz pro zdravotníky. Byl bych rád, aby nezačal exodus mozků z naší nemocnice, budeme o zdravotnictví jednat dál,“ řekl Čunek. Nyní se zřejmě budou v KNTB řešit akutní stavy. „Jen na opravy dáváme přes sto milionů korun ročně, tak je budeme dávat dál,“ uvedl. „Do voleb není daleko, k žádnému zmaru zlínského zdravotnictví nedojde. Pak si myslím, že se půjde dál správnou cestou,“ uvedl Čunek.

Za pozemky pro špitál už dali 170 milionů korun

Kraj již kvůli nové nemocnici vykoupil pozemky, dal za ně asi 170 milionů korun. Příprava projektu stála dle hejtmana asi sedm milionů. Pokud by se špitál nestavěl, bylo by dle Čunka férové nabídnout pozemky majitelům zpět, neboť je prodávali pro nemocnici.

Někteří zastupitelé, včetně koaličních, dříve uvedli, že se kvůli nové nemocnici obávají zadlužení kraje, nečekaných problémů i dopadu na další krajské nemocnice v okresních městech. Projekt považovali za úspěšný. Například řada primátů výstavbu nemocnice podporuje. čtk

Visualizace podoby nové nemocnice, jejíž výstavbu ve Zlíně-Malenovicích prosazoval hejtman Jiří Čunek. Krajský zastupitelé se nakonec postavili proti. FOTO ČTK

inzerce

TÝDENÍK TÉMA PŘÁVĚ V PRODEJI

ZDRAVÉ A NEZDRAVÉ TUKY

- Pravdy a mýty očima odborníků
- V čem se i lékaři celé roky mýlili
- Jak kvalitu tuků při nákupu rozeznat?
- Který olej je nejlepší na smažení?